

О.М. Олейник

ОБРАЗОВАНИЕ В ТЕОРИИ ПОСТИНДУСТРИАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА

Автор обращает внимание на необходимость постоянного развития научных взглядов на проблемы экономики образования, его ориентации на изменения в мире, и, прежде всего, в украинском обществе, ориентации на мировые (европейские) тенденции цивилизационного развития и новые требования к человеческой деятельности, ее продуктивности.

О.М. Oleinik

EDUCATION IN THEORY POST-INDUSTRIAL SOCIETY

The author draws attention to the need for continuous development of any scientific views on the economic problems of education, its orientation to a change in the world, and, above all, in the Ukrainian society, orientation to the world (European) civilization development trends and new requirements for human activity, its productivity.

Стаття надійшла до редакції 2.06.2010

УДК 378

*Сергеева Л.
м. Київ, Україна*

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Особлива роль у сучасному соціально-економічному становленні України належить системній підготовці педагога для професійно-технічній освіті, вдосконаленню її кадрового потенціалу.

Аналіз джерельної бази дослідження свідчить про те, що психолого-педагогічний арсенал означеної теми складається з наукових робіт, які можна систематизувати за їх основними напрямками:

- з проблем професійної та професійно-педагогічної освіти й формування особистості педагога професійної школи (С.Батишев, І.Васильєв, О.Гаврилюк, Л.Герганов, І.Гриценко, Р.Гуревич, В.Давидович, А.Джантиміров, О.Коваленко, В.Ковальчук, В.Лозовецька, Л.Лук'янова, О.Макаренко, Н.Ничкало, О. Прохорова, В.Радкевич, Л.Сергеева, Л.Старовойт, Л.Шевчук, О.Щербак та ін.);
- з проблем психології професійної діяльності та професійного розвитку педагога (Г.Балл, О.Ганопольский, Н.Побірченко, В.Рибалка, В.Семиченко, О.Сергеевкова, В.Синявський, Б.Федоришин та ін.);
- з проблем педагогічної майстерності й творчості (Ю.Азаров, Є.Барбіна, Т. Дев'ятьярова, В.І.Зязюн, Кан-Калик, О.Отіч, С.Сисоєва та ін.);
- з проблеми підготовки фахівців у зарубіжних країнах (Н.Абашкіна, Т.Десятов, А.Каплун, С.Романова, Л.Пухова та ін.);
- з проблеми підвищення кваліфікації педагогічних кадрів як складової загальної системи безперервної освіти особистості (В.Бондар, Л.Даниленко, Г.Сльникова, І.Жерносець, С.Крисюк, В.Маслов, В.Олійник, Н.Протасова, В.Пуцов, Л.Сергеева та ін.).

За визначенням дефініцій у роботах І.Зязюна [5, 7, 8] і О.Отич професійно-педагогічна діяльність трактується як професійна діяльність спеціально підготовленого фахівця у галузі професійної освіти, змістом якої є рефлексивне управління навчальною та виробничою діяльністю учнів ПТНЗ у навчально-виховному та навчально-виробничому процесі, спрямоване на розвиток їхньої особистості та професійної індивідуальності.

Специфіка професійно-педагогічної діяльності полягає у поєднанні в ній інженерної та педагогічної складових, що вимагає від педагога ПТНЗ високого рівня готовності до здійснення теоретичного і практичного навчання учнівської молоді. Головними ознаками професійно-педагогічної діяльності є: 1) її рефлексивний характер, що перетворює її на мета-діяльність, надбудовану над самостійною діяльністю учнів; 2) прогностичність, спрямованість у майбутнє, «неповнота» і віддаленість результатів, адже, як зазначив Ш. Шамонашвілі, основна трагедія виховання виявляється в тому, що педагог живе зараз, а буде майбутнє; 3) неперервність, що перетворює її на служіння, яке не припиняється доти, доки живе педагог; 4) єдність навчально-виховної, розвивальної та професіоналізуючої функцій; 5) мистецький характер діяльності, що вимагає від педагога артистизму, імпровізаційності, творчості тощо. Останнє зумовлюється тим, що педагогіка, на думку О.Отич, є не тільки наукою, а й мистецтвом практичної педагогічної дії [6, С.43].

Педагог професійного навчання – це спеціально підготовлений професіонал у галузі професійно-технічної (професійної) освіти, який здійснює теоретичну і практичну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників та молодших спеціалістів у професійних закладах освіти на засадах рефлексивного управління їхньою навчально-виробничою діяльністю. Ця педагогічна професія є новою в Україні. Її поява зумовлена збільшенням в Україні долі не індустріальних професій (готельно-туристичний бізнес, сфера послуг, економіка тощо) і викликаними внаслідок цього процесами трансформації інженерно-педагогічної освіти у професійно-педагогічну, початком чого стало введення у 1990 році спеціальності «Професійне навчання, спеціальні і технічні дисципліни». Постановою Кабінету Міністрів України від 18.05.1994 р. №325 «Перелік напрямів підготовки фахівців з вищою освітою професійним напрямом, спеціальностям різних кваліфікаційних рівнів і робітничих професій» спеціальність «Професійне навчання» була ведена до галузі знань «Освіта» за напрямом підготовки фахівців з вищою освітою «Педагогіка» [10, с.31-34].

У 2002 році Постановою Кабінету Міністрів України від 24.05.1997 р. №507 «Про перелік напрямів і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями» професія «педагог професійного навчання» внесена до Державного класифікатора професій. [10, с.32]. Цією Постановою зазначено, що у галузь знань «Педагогічна освіта» введено нову спеціальність «Професійне навчання (за профілем підготовки)» – «педагог професійного навчання» (код КП 3340), яка інтегрує у собі спеціальності викладача професійного навчально-виховного закладу (код КП – 2320; код ЗКППТР – 24420), вихователя ПТНЗ (код КП – 3340; код ЗКППТР – 20309), інструктора з праці (код КП – 2352; код ЗКППТР – 22828), інструктора виробничого навчання (код КП – 3340; код ЗКППТР – 228337), інструктора робітників масових професій (код КП – 3340; код ЗКППТР – 12554), інструктора з навчання, виховання, методичної роботи, виробничого навчання і початкової військової підготовки (код КП – 2352; код ЗКППТР – 22670), (*Класифікатор професій (із змінами та доповненнями)*), розроблений відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 04.05.1993 р. №326 «Про Концепцію побудови національної статистики України та Державної програми переходу на міжнародну систему обліку і статистики») [1, с.89,90,112,345,350,405,406], майстра виробничого навчання, викладача спец дисциплін, вихователя професійно-технічного навчального закладу та інструктора з праці. У «Класифікаторі професій» за 2006 рік вміщено

опис цієї професії (код КП – 3340, код ЗКППТР – 16468, Випуск ЄТКД – 44, Випуск ДКХП – 40). [2, с.474].

У Законах України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань професійно-технічної освіти», Постанові Верховної Ради України «Про стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні», Національній доктрині розвитку освіти, проекті Концепції розвитку професійно-технічної освіти в Україні, Державній програмі «Вчитель» та інших державних нормативно-правових документах у галузі освіти зазначається, що саме на педагогів професійного навчання нині покладається важлива місія підготовки кваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, які відповідають вимогам технологічного розвитку галузей економіки, а також мають високий рівень творчої ініціативи та духовної культури. Тому від самих професійно-педагогічних працівників нині вимагається володіння комплексом спеціальних та психолого-педагогічних знань, умінь і навичок, сформованість методологічного мислення, висока загальна і професійна культура, розвиненість спеціальних здібностей та професійно значущих якостей особистості, найвищим виявом розвитку яких є їхня творча індивідуальність.

У розробленій науковцями Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України професіограмі інженерно-педагогічного працівника «Викладач-майстер» викладено соціально-економічну, виробничу, санітарно-гігієнічну характеристики професії, описано вимоги професії до індивідуально-психологічних якостей фахівця (психограму), медичні протипоказання до неї, надано відомості про підготовку кадрів. Тимчасовою кваліфікаційною характеристикою професії «Педагог професійного навчання» від 31.07.2001 року визначено завдання та обов'язки педагога професійного навчання, а також викладено основні вимоги щодо його знань та рівнів кваліфікації, серед яких вимоги «вивчати індивідуальні особливості учнів (слухачів) та враховувати їх при організації навчального процесу». Здійснюючи аналіз професії «педагог професійного навчання» на засадах компетентнісного підходу, українські дослідники в галузі професійно-педагогічної освіти Я.Болубаш, Л.Шевчук та О.Щербак визначили перелік компетентностей педагога професійної школи, розподіливши їх за групами: психологічна, педагогічна (дидактична, виховна, методична, організаційна), науково-дослідна та соціально-економічна компетентність. У Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти України, затвердженій МОН та АПН України 05.07.2004 р., у розділі 2.4. «Педагогічні працівники» йдеться про необхідність формування нового типу педагога професійної школи – педагога професійного навчання, який органічно поєднує функції викладача спеціальних дисциплін з функціями майстра виробничого навчання. Педагог професійного навчання має вищу освіту відповідного профілю та психолого-педагогічну підготовку, високий рівень кваліфікації з робітничої професії. [3, с.4]. Специфіка професійно-педагогічної діяльності педагога професійного навчання полягає в необхідності здійснення педагогіко-проектувальної діяльності з урахуванням вимог замовника робітничих кадрів, специфіки перспектив розвитку підприємств регіону, реалізації власних освітніх проектів, поєднанні виробничого навчання з продуктивною практикою, зорієнтованістю на групу робітничих професій, на професійно-кваліфікаційні вимоги до робітників. Діяльність педагога професійного навчання відрізняється своєю професійно-педагогічною спрямованістю від діяльності інженера-педагога, яка має інженерно-педагогічну спрямованість, що акцентує увагу на інженерних та виробничо-технологічних її аспектах, а також діяльності вчителя, спрямованість якої є предметно-педагогічною. [9, с. 158-163].

Традиційно у навчальних закладах основними поняттями, які конкретизують сутність підготовки педагога професійного навчання до роботи в ППНЗ, виступають: суспільно-гуманітарна підготовка; спеціальна підготовка та психолого-педагогічна підготовка. Так, у

дослідженні О.Отич [6, с. 32-33] докладно характеризуються ці поняття. Відповідні напрями підготовки майбутніх педагогів ПТНЗ полягають у такому:

Під *суспільно-гуманітарною підготовкою* розуміється важливий компонент професійно-педагогічної підготовки, що має методологічне значення; процес та результат оволодіння студентами професійно-педагогічних навчальних закладів сукупністю філософських та наукових поглядів на світ, суспільно-гуманітарними знаннями, вміннями і навичками, на основі яких в них формується професійно-педагогічний світогляд та методологічна культура, виробляється потреба в самоактуалізації й прагнення до неперервного творчого саморозвитку.

Загальнонаукова підготовка розглядається як обов'язковий компонент професійно-педагогічної підготовки, що має фундаментальне значення; процес та результат оволодіння студентами професійно-педагогічних закладів освіти знаннями, вміннями й навичками з фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін, на основі яких у них формується наукова картина світу і закладається міцний науковий фундамент для професійного розвитку і самовдосконалення. Означені дисципліни складають нормативну частину змісту освіти, відповідно до вимог державних стандартів.

Спеціальна, або фахова, підготовка розглядається як базисний компонент професійно-педагогічної підготовки, що має професійно-прикладне значення; процес та результат набуття майбутніми педагогами професійного навчання знань, умінь і навичок з обраної робітничої професії з присвоєнням відповідного кваліфікаційного розряду, вироблення в них досвіду професійної діяльності та формування професійної майстерності у певній сфері виробничої чи обслуговуючої діяльності на основі розкриття власної професійної індивідуальності.

Психолого-педагогічна підготовка є інтегруючим компонентом професійно-педагогічної підготовки, який має узагальнююче значення і надає їй завершеності, оскільки формує й закріплює механізми передачі майбутнім педагогом професійного навчання набутого ним професійного досвіду учням ПТНЗ і відкриває перед ним шлях сходження до власної творчої індивідуальності. Це – процес та результат засвоєння студентами психолого-педагогічних знань, умінь та навичок, на основі яких у них формується професійно-педагогічна спрямованість, система педагогічних цінностей і норм, виробляється професійно-педагогічна культура, розвивається педагогічна майстерність, рівні якої характеризуються яскравістю вияву їхньої творчої індивідуальності.

В останніх дисертаційних дослідженнях з питань підготовки педагогів підкреслюється, що «готовність до педагогічної діяльності є спрямованість на організацію педагогічної діяльності, реалізація системи знань, умінь, навичок у професійній діяльності» [4, с.11].

Професійна майстерність педагога ПТНЗ розуміється як високий рівень професійної діяльності особистості, сформований у результаті оволодіння нею професійними знаннями, вміннями й навичками, який характеризується її стійкою потребою в творчому та професійному самовдосконаленні. Це високий рівень оволодіння ним певною робітничою професією, що виявляється у його професійній компетентності й сформованості професійно значущих особистісних якостей.

В умовах доцільності регіоналізації та централізації професійного навчання підготовка педагога для роботи в цих умовах має спрямовуватися на формування фахової та методичної компетентності.

Суспільно-економічні реалії, що зумовили пошук нових освітніх технологій, вимагають від керівників ПТНЗ здійснити такі умови для працюючих педагогів, за

яких набута ними педагогічна майстерність трансформувалася б з комплексу властивостей особистості – у систему професійних компетентностей, сформованих на теоретичному, методичному і технологічному рівнях.

Виходячи з вищезгаданого, під професійно-педагогічною підготовкою педагога ПТНЗ в умовах децентралізації професійного навчання ми розуміємо процес та результат засвоєння ним нових професійно-педагогічних знань, умінь, на основі яких відбувається формування його готовності до співпраці з роботодавцями у сфері спільного методичного обґрунтування виробничо-технологічної діяльності.

Список літератури: 1.Бондар В.І. Інтегративні властивості педагогічних понять та їх врахування у процесі поетапного вивчення педагогічних дисциплін / В.І.Бондар // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Збірник наук. пр. до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Ч.1. – Х.: «ОВС», 2002. – С.83-95. 2. Бондаренко Л.Н. Терминологическое обеспечение учебного процесса будущих инженеров как компонент коммуникативной компетенции Л.Н.Бондаренко // Проблемы та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Зб. наук. праць [За ред. Л.Л. Товажнянського та О.Г. Романовського]. – У двох частинах. Ч. 2. – Х. : НТУ «ХПУ», 2002. – С.26-29 3. Быков В.Ю., Мартынов А.М. Экономико-математические модели управления в просвещении / В.Ю. Быков, А.М. Мартынов. – Томск : Изд-во Томск. Ун-та, 1988. – 208с. 4. Голубков Е.П. Технологическая готовность педагогов / Е.П. Голубков – М.: / Педагогика. – 2001. - №4. – С. 63-66 5. Методологія / С.У. Гончаренко // Енциклопедія освіти /Акад.. пед. наук України; [головний ред.. В.Г. Кремень]. – К.: Хрінком Інтер, 2008. – 1040с. - С.498-500 6. Дафт Р.Л. Менеджмент. / Р.Л Дафт Пер. с англ. – СПб : изд-во «Питер», 2000. – 832с. 7. Десятов Т.М. Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах Східної Європи (друга половина ХХ століття) / Т.М. Десятов : монографія / [за ред. Н.Г. Ничкало.]. – К.: «АртЕк», 2005. – 472с. 8. Евенко Л.У. Уроки американского менеджмента. Вступительная статья / М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури / Основы менеджмента: Пер. с англ.. – М.: Дело, 1992. – С. 5-17 9. Єльнікова Г.В. Регіональне управління освітою / Г.В. Єльнікова, В.К. Мельник // Енциклопедія освіти / АПН України; голов. ред.. В.Г. Кремень; [заст..голов.ред.: О.Я. Савченко, В.П. Андрущенко; відп. наук. секр. С.О.Сисоєва]. – К., 2008. – С.768 10. Закон України «Про освіту» від 23.05.1991р. №1060 – XII. – К.: Генеза, 1996. – 36с.

Л. Сергеева

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Мова йде про специфіку професійно-педагогічної діяльності педагога, що полягає у поєднанні в ній інженерної та педагогічної складових, заснованих на високому рівні готовності до здійснення теоретичного і практичного навчання учнівської молоді.

Л. Сергеева

**ПОДГОТОВКА ПЕДАГОГОВ ПРОФЕССІОНАЛЬНО-ТЕХНІЧЕСКИХ
УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ КАК НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА**

В статье идёт речь о специфике профессионально-педагогической деятельности педагога, которая основана на соединении в ней инженерной и педагогической составляющей, которые основаны на высоком уровне готовности к осуществлению теоретического и практического обучения учащейся молодёжи.

L. Sergeeva

**PREPARATION OF TEACHERS VOCATIONAL AND TECHNICAL
EDUCATION AS A SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL PROBLEMS**

Question is about a specific professionally pedagogical to activity of teacher, which consists in combination in it engineer and pedagogical constituents, based on the high level of readiness to realization of theoretical and practical studies of student's young people.

Стаття надійшла до редакції 2.06.2010

УДК 069.013 (477.75) «192»: [39:001.8]

*Мусаева У.К
г. Симферополь, Украина*

**ЕТНОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦЕНТРАЛЬНОГО МУЗЕЮ
ТАВРИДИ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ**

Після остаточного встановлення Радянської влади в Криму й організації в листопаді 1920 р. КОПСІ (Кримський обласний комітет у справах музеїв та охорони пам'яток старовини та мистецтва) першочерговим завданням, що стали перед цією організацією було заснування в Сімферополі музею. У дорадянський час у губернському центрі працювали два великі музейні зібрання: стародавнє сховище ТВАК (Таврійська вчена архівна комісія) (Сімферопольський музей старожитностей) і Природно-історичний музей Таврійського губернського земства. Їхні колекції були добре відомі не тільки в Криму, але й у російських столицях і західноєвропейських наукових центрах [1]. Визначаючи завдання музейної секції КОПСІ голова ТВАК А. І. Маркевич на засіданні Комісії 13 грудня 1920 р. зауважив, що «Одним із завдань зазначеної секції буде заснування в Сімферополі музею, до складу якого ввійде і музей нашої Комісії завідувачем музею запрошений професор М. Л. Ернст» [2]. За пропозицією Відділу народної освіти Кримревкому від 19 квітня 1921 р. музей старожитностей ТВАК був остаточно переданий КОПСІ. Він був перетворений в археологічний відділ ЦМТ (Центральний музей Тавриди).

Урочисте відкриття ЦМТ відбулося 8 травня 1921 р. Музей розташовувався в будинку Товариства взаємного кредиту. У 1922 р. до ЦМТ приєднався і Природно-історичний музей, перетворений незабаром у відділ природи. Із моменту організації перед ЦМТ стояло завдання вивчати и відображати в експозиції природу, історію й етнографію Криму. У перші роки існування музею була відсутня експозиція. Причиною цього є